

Kasvun kansio
Paula Hautala & Marja Kankaanranta
Jyväskylän yliopisto

Mikä ihmeen kasvun kansio?

Ööö... kasvun kansio. Siellä on kaikkia papuja ... mun oma kuva. Siinä lukee: Taijan oma kuva es-ka-ri-lai-sena. Tää on mun omakuva. Katottiin peilistä. Mä kattoin itteeni peilistä. Mulla oli silloin tällaset korvikset... mun tällanen toine hävis... sitt mulla on tällanen puku... paitsi siinä lukee jotain, mä en osaa hyvin sitä tehdä... (Taija 6v.)

Kuusivuotias Taija valitsi kasvun kansiostaan omakuvan työksi, joka kertoi eniten hänestä itsestään. Parhaimmillaan varhaiskasvatusvuosina kootusta kasvun kansiosta rakentuukin lapsen omakuva kasvun ja oppimisen reiteistä, merkityksellisistä kokemuksista sekä erilaisista arjen hetkistä ja tapahtumista. Kasvun kansion keskeisiksi tekijöiksi voidaan nostaa lapsen näkökulmasta etenkin seuraavat:

- kasvun, kehityksen ja oppimisen näkyväksi tekeminen
- itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden vahvistaminen itsearviointin kautta
- omien valintojen ja päätösten esille tuominen ja kunnioittaminen
- lapsen koko elämänpiirin arjen tapahtuminen näkyminen

Kasvun kansio on tavallaan työväline, jonka avulla lapsi voi kertoa toisille lapsille, opettajille ja vanhemmille itsestään sekä itselle merkityksellisistä tapahtumista, toiminnasta sekä opituista ja koetuista asioista. Kasvun kansio on Suomessa käsitteenä vakiintunut portfolio toiminnan sovellukseksi etenkin varhaiskasvatuksessa, mutta myös jossain määrin perusopetuksessa.

Käytämme Diggaa mun digimatkaa -hankkeessa näitä termejä, kasvun kansio ja portfolio, synonyymeina. Kansainvälisistä julkaisuista käännettyissä ilmaisuihin käytämme käsitettä portfolio, joka sisältää aina oppimisprosessin jäsentämisen kokonaisuutena.

Portfoliotoiminnan taustaa

Portfoliota on Suomessa hyödynnetty oppimisen arvioinnissa 90-luvun puolivälistä alkaen. Kokemuksia portfoliotoiminnasta ja sen soveltumisesta suomalaisen opetuksen kerättiin ensin erilaisissa opetuskokeiluissa koulutusjärjestelmän eri vaiheissa. Näistä saadut kokemukset innostivat arvioinnin uudistamisesta kiinnostuneita opettajia ja suhteellisen nopeasti portfoliotoiminnan soveltaminen lisääntyi ja laajeni monille eri alueille.

Ammatillisella kentällä, etenkin luovilla aloilla, portfoliota on hyödynnetty huomattavasti kauemmin kuin opetusalaalla. Eri ammattialoilla portfolioiden avulla on kuvattu henkilön taitoja, kykyjä, kiinnostuksen kohteita ja potentiaalia (Linnakylä 1994; Hartnell-Young & Morris 1999). Kankaanrannan (2002) mukaan portfolioilla on herätetty kiinnostusta ammateissa edellytettävään luovuuteen, omintakeisuuteen, yksilöllisyyteen ja siihen, mitkä taidot on hankittu monipuolisten koulutus- ja työkokemusten kautta. Usein portfoliota rakennetaan

vuosia opiskelujen tai työelämän aikana. Melko usein portfolioita tai työnäytteitä edellytetään myös soveltuvuuden osoittamiseksi.

Opetusalalla portfolioit tai portfolioarviointi nähdään autenttisenä arviointimenetelmänä. Konstruktivistisessa kirjallisuudessa autenttisuus kuvataan tavallisina kulttuurin käytäntöinä (Brown ym. 1989; Cobb & Yackel 1996). Autenttisuutta on kuvattu kontekstuaalisuudella, kulttuurisidonnaisilla työkaluilla, sosiaalisen vuorovaikutuksen merkityksellä ja tavoiteorientaatiolla (Linnakylä ym. 2000). Yleisesti ottaen autenttisuudella viitataan todellisen elämän aitoihin toiminta- ja arviointitilanteisiin (Brown ym. 1989; Honebein ym. 1993; McLaughling & Vogt 1996; Meyer 1992). Autenttinen arviointi edustaa arviointikulttuuria, jonka tavoite on tukea lapsen oppimista, yhdistää oppiminen, opetus ja arviointi toisiinsa ja osoittaa lapsen vahvuudet todellisen arjen ympäristössä (esim. Ackers 1994; Paulson ym. 1992; Kankaanranta 1998a). Portfolioarviointi on arvokas osa autenttista arviointia.

Portfolioprosessi

Kasvatus- ja opetusaloilla portfolio viittaa yleisesti lapsen tai opettajan omaan dokumentoituun kokoelmaan kyvyistä ja saavutuksista, jotka edustavat henkilön kasvu- ja oppimiskokemuksia merkityksellisellä ja tyypillisillä tavoilla (esim. Kankaanranta 1998a; Kankaanranta & Linnakylä 1999). Portfolioarvioinnin ohjeena on yleisesti käytetty kolmea elementtiä: "kerää, valikoi, reflektoi". Tarkoituksen mukaisen materiaalin kerääminen ja dokumentointisysteemi luovat vahvan työkalun arviointiin, kunhan arviointi on autenttista ja perustuu lapsen kykyihin ja vahvuuksiin. Parhaimmillaan portfolion käyttö tukee lasta oppijana sekä hänen käsityksiään, ideoitaan ja emotionaalista puolta (Seitz & Bartholomew 2008).

Kankaanrannan (2002) mukaan portfolioiden rakentaminen pitäisi nähdä prosessina, mikä saa eri muotoja ja sisältöjä kasvun, oppimisen ja uudelleen suuntaamisen sekä oppimis- ja työskentely-ympäristön muutosten myötä. Portfolioarvioinnin hyötyjä ovat Jonesin (2012) mielestä seuraavat: 1) yksilön kyvyt ja taidot tulevat näkyviin paremmin, verrattuna tavanomaisiin arvioinnin muotoihin 2) tukee oppimisen integrointia opetussuunnitelman eri osa-alueisiin 3) antaa mahdollisuuden saavuttaa oppimisen ja arvioinnin yhteys.

Portfoliotoiminnassa on opettajalla keskeinen ohjaava rooli lapsen ohjaamisessa siten, että vähitellen lapsen oma rooli itseohjautuvana kasvun kansion rakentajana vahvistuu. Kasvattajan tai opettajan rooli on sitä vahvempi, mitä nuoremista lapsista on kyse. Vastaavasti opettajan ohjaava rooli on vahvimmillaan kun lapset ovat vasta tutustumassa portfoliotoimintaan ja aloittamassa ensimmäisen oman portfolion tai kasvun kansion kokoamista. Uskomalla lapsen kyvykkyyteen, opettaja edistää lapsen pätevyyttä. Dokumentoinnin perusteella opettaja saa tietoa, jonka avulla voi auttaa lasta hahmottamaan jo oppimaansa ja mitä hän opettelee seuraavaksi (Parnell & Bartlett 2012). Lisäksi opettajan tehtävä on suunnitella, esimerkiksi vuosikellon avulla, aikataulu lapsen oppimisportfolion dokumentoinnille (Shu-Chin & Yu-Pay 2011). Kun kasvattajat ymmärtävät tarkoituksenmukaisen arvioinnin merkityksen, he pystyvät hyödyntämään portfolioita lapsen yksilöllisen oppimisen rakentamisessa. Huolellisen suunnittelun ja dokumentoinnin myötä, jokaisen lapsen yksilöllinen ohjaaminen mahdollistuu. (Harris 2009, 85.)

Portfoliotoiminnan osa-alueita

Portfolioprosessin oleelliset vaiheet tai portfoliotoiminnan osa-alueet sisältävät tehtävien dokumentoinnin tai keräämisen, kokemusten ja saavutusten kohteiden valikoinnin ja kokoelmaan perustuvan reflektoinnin. Myös Seitz ja Bartholomew (2008) selittävät portfolioprosessia avaintekijöiden ymmärtämisen kautta. Oppimista arvioidakseen on oleellista käsittää yhteys työnäytteiden, reflektoinnin, havainnoinnin ja arvioinnin välillä. Opettajan täytyy myös tunnistaa, miten tukea kutakin näiden palasten keräämisessä, valikoinnissa ja reflektoinnissa. Portfolioarviointi- ja toiminta perustuu monipuoliseen dokumentointiin, mutta dokumentointia tulee täydentää seuraavilla keskeisillä vaiheilla tai osa-alueilla:

- dokumentointi: arjen autenttiset tilanteet ja työskentely
- töiden valikointi: kasvun ja oppimisen kannalta merkityksellisten kokemusten ja tehtävien osoittaminen
- pohtiva itsearviointi: valintojen perustelu kasvun ja oppimisen näkökulmasta
- esittely: omien kokemusten jakaminen
- kehittämishaasteiden asettaminen

Knaufin (2015, 245-246) mukaan aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että vaikka dokumentoinnilla on todettu olevan keskeinen merkitys, dokumentoinnin toteutustavoissa on huomattavaa vaihtelua. Toiset hyödyntävät dokumentointia arviointiin ja seurantaan, kun taas toiset tekevät dokumentoinnilla näkyväksi lapsen ajattelua ja oppimista. Yleisimmin dokumentoinnin fokus on arvioinnissa. Tavoitteena on, että dokumentointi ymmärrettäisiin keskeisenä osana pedagogista työtä ja hyödyllisenä työkaluna lapsen kokemusten näkyväksi tekemistä.

Rinaldin (2006, 68) mukaan monipuolisen dokumentoinnin (mm. videot, nauhoitukset, kirjatut muistiinpanot) käyttö prosessissa tarjoaa seuraavia hyötyjä:

- tekee näkyväksi luonnollisen oppimisprosessin ja lapsen käyttämät oppimisstrategiat, sekä tekee subjektiivisesta ja intersubjektiivisesta prosessista yhteisen
- mahdollistaa asioiden uudelleen käsittelyn, pohdinnan ja arvioinnin sekä toiminnan tulemisen kiinteäksi osaksi tietoisuuden rakentamisprosessia.

Olennaista on se, kuinka voimme auttaa lapsia ymmärtämään, mitä he tekevät, kokevat ja kohtaavat (Rinaldi 2006) Sen lisäksi, että autamme lasta jäsentämään kokemaansa, edesautamme metakognitiivisten taitojen kehittymistä. Tarkastellessa lapsen töitä ja dokumentointia yhdessä lapsen kanssa osana oppimisprosessia, tuetaan lapsen oppimaan oppimisen valmiuksia..(Parnell & Bartlett 2012, 52.) On tärkeää, että töitään tarkastellessaan, arvioidessaan ja valintoja tehdessään lapsi pohtii omaa kasvua ja oppimista sekä tunnistaa omia vahvuuksia, osaamistaan ja edistymistään sekä kehittämishaasteitaan. Taulukossa 1 esitellään portfoliotoiminnan osa-alueita tarkemmin.

Taulukko 1 Portfolioarvioinnin osa-alueet (esim. Barrett 1999; Danielson & Abrutyn 1997; Linnakylä 2001; Stowell & Tierney 1995)

Osa-alue	Toiminta
Dokumentointi tai kokoelma	Tämä on työportfolion kokoamisen keskeisin tehtävä. Portfolion tarkoitus, yleisö ja tuleva käyttö määrittää sen, mitä portfolioon dokumentoidaan ja kootaan.
Valikointi	Portfolion tekijä tarkastelee mitä on koottu päättääkseen, mitä siirretään näyteportfolioon. Valintakriteerit osoittavat niitä oppimistavoitteita, joita portfolion on tarkoitus tehdä näkyväksi.
Pohtiva itsearviointi	Portfolion tekijä tuo esille ajatuksiaan jokaisesta näyteportfolioon valitusta dokumentista. Tällaisen pohdinnan (reflektion) avulla on mahdollista tulla tietoisiksi itsestä oppijana. Jokainen tuo esille omia laatuksiteereitään, joilla voi osoittaa arvostamia asioita.
Projektio ja edistyminen	Pohdintoja tarkastellaan uudelleen, jotta voidaan asettaa uusia tavoitteita kasvulle ja oppimiselle. Portfolion kokoaja voi nähdä "patterns in their work" ja käyttää näitä havaintoja kun identifioidaan tulevia tavoitteita. Tässä vaiheessa portfolioista tulee vahva työväline jatkuvalla kehitykselle ja edistymiselle.
Esittely ja arviointi	Portfolio esitellään "appropriate" yleisöille ja siitä keskustellaan erilaissa merkityksellisissä oppimiseen liittyvistä tilanteissa. Esimerkiksi lapset jakavat esittelemällä portfolionsa toisille lapsille ja opettaja oman portfolionsa kollegoillensa. Keskusteluissa ja esittelyissä arviointikriteereistä keskustellaan ja niitä voidaan uudelleen määrittää.

Jones (2012) näkee myös portfolioiden käytännöllisen puolen: se on tapa pitää tuotokset hyvässä järjestyksessä. Lisäksi Jones painottaa portfolioiden tarkoitusta olla tarina itsestä sekä portfolion omistajuutta. Portfolio voikin muodostaa tärkeän ja häviämättömän osan oppimisidentiteettiä. Oppiminen tulee merkitykselliseksi, kun sen avulla juhlietaan jokaisen lapsen kykyjä ja saavutuksia ja se on lapselle tärkeiden henkilöiden saatavilla.

LÄHTEET

- Ackers, J. 1994. "Why involve me". Encouraging children and their parents to participate in the assessment process. Teoksessa L. Abbott & R. Rodger (toim.) Quality education in the early years. Buckingham: Open University Press.
- Barrett, H. 1999. Electronic Teaching Portfolios. Saatavilla: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED432265.pdf>
- Brown, J. S., Collins, A., & Duguid, P. 1989. Situated cognition and the culture of learning. Educational researcher, 18:1, 32-42.
- Cobb, P., & Yackel, E. 1996. Constructivist, emergent, and sociocultural perspectives in the context of developmental research. Educational psychologist, 31: 3-4, 175-190.
- Danielson, C., & Abrutyn, L. 1997. An Introduction to Using Portfolios in the Classroom. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Harris, M. E. 2009. Implementing Portfolio Assessment. Young Children 64:3, 82-85. saatavilla: <http://www.naeyc.org/yc/pastissues/2009/may>
- Hartnell-Young, E., & Morris, M. 1999. Digital professional portfolios for student teachers. Kappa Delta Pi Recode, 36:3, 121-123.
- Honebein, P. C., Duffy, T. M., & Fishman, B. J. 1993. Constructivism and the design of learning environments: Context and authentic activities for learning. In Designing environments for constructive learning, 87-108. Springer Berlin Heidelberg.
- Jones, J. 2012. Portfolios as 'learning companions' for children and a means to support and assess language learning in the primary school. Education 3-13, 40:4, 401-416.
- Kankaanranta, M. 1998. Kertomuksia kasvusta ja oppimisesta. Portfoliot siltana päiväkodista kouluun. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Kankaanranta, M. 2002. Developin digital portfolios for childhood education. Institute for Educational Research. University of Jyväskylä.
- Kankaanranta, M., Grant, A. & Linnakylä, P. 2007. e-Portfolio. Adding value for lifelong learning. Institute for Educational Research & Agora Center, University of Jyväskylä
- Knauf, H. 2015. Styles of documentation in German early childhood education. Early Years, 35:3, 232-248.
- Linnakylä, P. 1994. Mikä ihmeen portfolio? Arvioinnin ja oppimisen liitto. Teoksessa P. Linnakylä, P. Pollari & S. Takala (toim.) Portfolio arvioinnin ja oppimisen tukena. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos, 9-31.
- Linnakylä, P., Sulkunen, S. & Arffman, I. (toim.) 2000. Tulevaisuuden lukijat. Suomalaisnuorten lukijaprofiileja. PISA, 75-98.
- Linnakylä, P. 2001. Portfolio: Integrating writing, learning and assessment. In Writing as a Learning Tool, 145-160. Springer Netherlands.
- McLaughlin, M., & Vogt, M. 1996. Portfolios in Teacher Education. International Reading Association.

Meyer, B. 1992. Applying 'design by contract'. *Computer*, 25:10, 40-51.

Parnell, W. & Bartlett, J. 2012. iDokument: How Smartphones and Tablets Are Changing Documentation in Preschool and Primary Classrooms. *Young Children Journal* 67 (3), 50-57.

Paulson, F. L., Paulson, P. R. & Meyer, C. A. 1992. What makes a portfolio a portfolio? Teoksessa K. Wetzel (toim.) *Computers and writing process. Teacher's guide to organizing and evaluating student writing. International society for technology in education*, 87-90.

Rinaldi, C. 2006. In *Dialogue with Reggio Emilia: Listening, Researching, and Learning*. New York: Routledge.

Seitz, H. & Bartholomew, C. 2008. Powerful Portfolios for Young Children. *Early Childhood Education Journal* 36:1, 63-68.

Shu-Chin, S. C. & Yu-Pay C. 2011. Implementing curriculum-based learning portfolio: a case study in Taiwan. *Early Child Development and Care* 181: 2.

Stowell, L. P., Tierney, R. J., Desai, L., & Moss, A. G. 1995. Portfolios in the classroom: What happens when teachers and students negotiate assessment. *No quick fix: Rethinking literacy lessons in America's elementary schools*, 78-94.